

Kleinere klassen zijn voor iedereen fijn, maar of je er meer leert is onduidelijk

Aleid Truijens

schrijft voor de Volkskrant over literatuur, non-fictie en onderwijs.

1 september 2025

Niemand wil zijn kind in een ‘plofklas’ hebben. Overvolle klassen met meer dan dertig kinderen, altijd onrust en herrie, weinig persoonlijke aandacht voor elke leerling – nee. Dan zoek je een andere school. Ook voor leerkrachten is het geen feest: zo weinig tijd voor de behoeften van ieder kind, zoveel administratie, zoveel accounts in het leerlingvolgsysteem, zoveel oudergesprekken: om gek van te worden. Dan zoek je een andere baan. Hoge werkdruk jaagt leraren weg.

Alle reden voor actie, vinden Ilana Rooderkerk (D66) en Sandra Beckerman (SP). Zij dienen een initiatiefwet in voor kleinere klassen op basis- en middelbare scholen: een wettelijk maximum, eerst van 29 leerlingen en daarna verlaging tot 21. Dit zou in één klap de onderwijskwaliteit opkrikken en de werkdruk verlagen. Voor wie nu roept ‘ja maar, het lerarentekort!’, hebben ze een verrassend antwoord: er is geen lerarentekort, maar een tekort aan leraren die voor de klas willen. Ze verwijzen naar de ‘stille reserve’ van 200 duizend Nederlanders met een lesbevoegdheid die niet lesgeven. Hun inzet zou het tekort makkelijk oplossen.

Het is een sympathiek initiatief, dat goed zal vallen in het onderwijs en bij de ouders – samen een flink deel van de kiezers. Maar als je het plan nader bekijkt, is het onhaalbaar, slecht onderbouwd en gebaseerd op wensdenken.

Hoe krijg je die 200 duizend weggelopen bevoegden nu ineens wél warm voor een onderwijsbaan? En hoe beweeg je de schoolbesturen, die nu zelf bepalen hoe groot hun klassen zijn, tot dure klassenverkleining? Ze weten meestal wel een andere bestemming als er meer geld beschikbaar is.

Rooderkerk en Beckerman leggen een direct verband tussen kleine klassen en betere leerprestaties. Dat verband is omstreden en op zijn best zwak. Ze wijzen er terecht op dat Nederland bedroevend scoort met lezen en wiskunde op internationale Pisa-onderzoeken. Maar beweren dat je dit probleem als bij toverslag oplost door klassen te verkleinen, is retoriek.

Er wordt al zo’n vijftig jaar onderzoek gedaan naar verband tussen klassengrootte en leerprestaties, met wisselende uitkomsten. Rooderkerk en Beckerman verwijzen naar [een onderzoek uit 1980 in Tennessee](#) waaruit bleek dat kinderen in kleinere klassen vooruitgingen, maar dat kun je niet zomaar overhevelen naar Nederland. Ander onderzoek toont een licht positief effect aan bij jonge kinderen. Economen twijfelen vaak aan het effect. [De Amerikaanse Caroline Hoxby concludeert al jaren](#) dat klassenverkleining niet werkt.

[Nederlandse economen](#) vonden dit effect ook bij ons; mogelijke leerwinst in kleinere klassen staat tegenover het gegeven dat kinderen in grotere klassen van elkaar leren. In 2012 [constateerde het SCP](#) dat investeringen in klassenverkleining geen rendement opleverden; [het CPB herhaalde dat](#) in 2018. Oeso-onderzoekers stelden (in [Pisa 2018](#)) vast dat klassengrootte geen doorslaggevende factor voor leersucces is. Cynisch genoeg presteren leerlingen in Singapore en Taiwan in enorme, muisstille klassen excellent. Maar zulk akelig drilonderwijs willen wij niet.

[In niet-vooringenomen onderzoeksoverzichten](#) is de conclusie dat klassenverkleining heel prettig is voor leerlingen en leraar, maar dat het verband met betere leerprestaties in het voortgezet onderwijs niet aantoonbaar is, en [in het basisonderwijs slechts onder bepaalde voorwaarden](#).

Intussen is onomstreden welke factor wél doorslaggevend is voor goed onderwijs: de kwaliteit van de leraar. Goed opgeleide leraren, met veel vakkennis, pedagogisch-didactische inzichten, effectieve lesmethoden en heldere uitleg – die maken het verschil.

Iedereen gunt leerkrachten minder werkdruk en meer werkplezier – een goede reden voor kleinere klassen. Maar claim geen effecten die aanvechtbaar zijn. [Betere leerprestaties krijg je door beter onderwijs en betere lerarenopleidingen](#), een taai proces. Zet daarop in bij de verkiezingen, dan werk je pas echt aan verbetering.